

Karla Kubíková

Samoživitelka

Karla Kubíková
Samoživitelka

Eroika

Karla Kubíková

Samoživitelka

Eroika

© Karla Kubíková, 2008

© Eroika, 2008

ISBN 978-80-86337-80-7

V pátek 20. března 1970 potkalo Sylvu největší neštěstí jejího života: opustil ji manžel.

Stalo se to týden po tom, co oslavili Anežčiny první narozeniny; několik měsíců poté, co si na zakázku nechali udělat dvě křesla, dosud nesplacená. Poté, co se pohádali kvůli focení.

Ráno zjistila, že vedle ní nespál. Nevrátil se z odpolední směny.

Truceje a flámuje, pomyslela si a šla dolů vybrat schránku. Vypadl z ní dopis bez adresáta, čistá bílá obálka. Nedočkavě ji roztrhla.

„Promiň, dusil jsem se...“ A tisíc korun.

Věděla, proč se dusil. Zavolala tchánovi.

„Sylvinko,“ řekl sladce, „Jaroslav skutečně odjel.“

„Kam odjel?“

„To ti zatím neřeknu. Všechno tam připraví a vy pojedete za ním. Nechtěl vás brát do nejistoty. A ty, pokud vím, jsi to odmítala. Dej mu šanci a mlč. A ten dopis znič!“

„Takže vy o tom víte!“

„Se vším ti pomůžeme.“

„Na to vám kašlu,“ zařvala a třískla telefonem.

Byla zrazená. Odvržená. Ponížena. Zaběhnutý pes by se možná vrátil, manžel ne.

Rozbrečela se a hned po ní Anežka v postýlce.

Ty děti mají radary, řekla si a šla ji obstarat.

Odpoledne volali z chemičky, kde je Jaroslav.

„Nevím. Asi mě opustil a šel za lepším,“ řekla po pravdě.

Hned v první den zrady skočila do Sylvy Zloba. Usídlila se jí v játrech a v pravém čelním laloku. Začala radit. Její naléhání bylo někdy silné, jindy sotva znatelné. A ona ji často poslechla.

Konec konců jiného rádce neměla.

Přišli za ní z ROH.

„Řekni pravdu, soudružko! Známe Jaroslava. Víme, jak loni při mistrovství světa vyváděl! Utekl za kopečky, co?“

„Kdybych věděla, kde je, ráda bych vám to řekla, protože mi ublížil. Ale nevím. Nevím.“

Vychovaná k poslušnosti se dostavila do budovy SNB. S předvoláním v ruce hledala dveře číslo 38. Služba ji poslala do prvního patra, na kočárek že dohlídne.

Vstoupila do místnosti tak zakouřená, že se Anežka hned rozkašlala.

„Čest,“ řekl muž v civilu a nabídl jí židli. Druhý skočil k oknu a vpustil do místnosti deštivý duben. Oba vypadali dobromyslně a přátelsky. Na jejich stole leželo plno rozházených papírů, hrnky s kafem a velký magnetofon. Podívala se pod nohy, na béžové linoleum:

„Pěkně jsem vám našlapala...“

„To nevadí,“ usmál se na ni přitloustlý otvírač okna. „Dáte si kafe?“

„Ne, děkuju.“

Uklidnila se. Tihle nebudou tak nepříjemně zvědaví...

Byli horší; dělali z ní spoluvinici.

„Víme, že opustil republiku. Mluvil o tom s vámi? Připravoval se? Pomáhala jste mu v útěku? Třeba nevědomě?“

„Pak jediné našima hádkama. Třeba je u nějaky ženský a vrátí se...“

„Myslíte?“

Řekni jim, že je za kopečkama, přikazovala Zloba. Neposlechla ji.

Mladší tlustoch chtěl zabavit pobrekávající Anežku a neobratně jí podal tužku. Mrskla s ní na zem a rozbrečela se. Oba znervózněli. Chtěli se ještě ptát, ale Sylva nemohla dceru utiřit.

„Tak tedy příště,“ řekl starší z nich.

„Proč příště? Já už nic nevím!“

Pokýval hlavou a otevřel jí dveře.

Byla bez peněz. Přesto odmítla nabídku tchyně, že jí bude dávat pětistovku měsíčně:

„Nemusí pršet Sylvinko, jen když kape!“

Naštěstí měla od května nastoupit na místo učitelky v mateřské škole. Nekvalifikované učitelky a jen na zástup za dlouhodobou nemoc. To se postaral Jaroslav. A tolik s tím pospíchal!

Vydala se do mateřské školy.

„Šlo jen o ústní dohodu a mně se naskytl kvalifikovaná síla. Jistě pochopíte, že jsem jí dala přednost,“ řekla ředitelka, sedící za stolem. Ani ji nenapadlo se zvednout nebo jí podat ruku.

Sylva si přehodila Anežku v náručí a chystala se odejít.

„Tak vám moc děkuju.“

Ředitelka se určitě dozvěděla o Jaroslavovi; špatné zprávy se šíří rychle.

„Počkejte,“ ozvalo se za ní, „odešla nám uklízečka! Nechtěla byste to vzít?“

Sylva se obrátila: „S maturitou?“

Ředitelka pokrčila rameny: „Jak chcete?“

Chvilka váhání.

„Tak dobře. Od kdy?“

„Třeba od zítřka.“

„Nemám jesle.“

„To se zařídí.“

„Jak?“

„Jděte na městský národní výbor, na školství. Já tam zavolám. Když to dopadne, přijďte v pondělí v osm.“

Jesle dostala přednostně. Uklízečka byla nedostatkové zboží.

2

Štvalo ji plno věcí; nejvíc to, že na něj nemohla zapomenout. Pletl se jí do snů a pronásledoval ji proti její vůli.

Potkala ho na majálesu v květnu šedesát osm. Hubeného ramenatého kluka se světlými vlasy. Byl maturantem stejně jako ona, ale o rok starší. On na průmyslovce, ona na střední všeobecně vzdělávací škole.

Zbláznila se a sotva odmaturovala.

A pak to léto na motorce! Na jawě zvané pérák poznávali svět. A jeden druhého. Všechno bylo tak vzrušující! I politika, kterou Jaroslav komentoval. Fandil Dubčekovi, mluvil o polidštění socialismu a o nové demokracii.

Její otec na změny reagoval jinak. Někdy na jaře se vrátil z odborové závodní schůze rozduřený: „Musel jsem veřejně skládat účty takovým nedochůdčatům! Prej nelze lít nový víno do starých měchů, pff!“

Zbavili ho předsednictví ROH. Alespoň že to mistrování v továrně mu nechali!

„Bude to tady jako v Maďarsku,“ říkal.

V červnu pak tvrdil, že článek *Dva tisíce slov* vyzývá k občanské válce.

Máma neříkala nic. Vracela se udřená ze stejné továrny a jejím jediným potěšením byla chvilka s kafem a cigaretou.

Pro takový odpočinek neměla Sylva pochopení. Šel jí na nervy a kouření zvlášť.

„S tím cigárem vypadáš jako stará cikánka,“ řekla jednou matce. „Ještě si vem fajfku!“

Přiletěla facka jako dům.

„Omluv se! Ihned se omluv!“ křičel táta.

Mlčela.

„Tak slyšelasi?“

Nikdy, říkala si, nikdy!

Další facka.

A další...

„Omluv se,“ sípal rudý otec a vypadal, že ho raní mrtvice.

A ještě jeden pohlavek.

„Nech ji,“ zasáhla matka, „víš, že se dá radši umlátit!“
Teprve v pokoji se Sylva rozbřečela.

Jednou se ho zeptám, říkala si zlostně, jestli by fac-koval ty slečinky od nich z kanceláře. Nakrucuje se před nimi a přitom nejsou o moc starší než já.

Rodiče jí dali dávno najevo: nebudou ji podporovat dalších pět let na vysoké škole, maturita stačí. Copak se holka stejně nevdá?

Že chce jít na dvouletou nástavbu na oděvní průmyslovku? Občas kreslí nějaký šaty... a naučila by se tam i šít; co myslíš, táto?

No, to se jí neztratí...

Zkoušky složila s úspěchem.

Na její dělnický, a tedy chvályhodný původ by se hodila věta, kterou později psávala do osobních záznamů dětí: „Nepochází z podnětného prostředí.“

Tehdy Sylva rodiče nesnášela. A co hůř, pohrdala jimi. Jak jsou nevzdělaní, říkala si. Neznají jazyky, hudbu, nemají postavení... To strýc, to bylo jiné kafe! Uměl hrát na klavír skladby velikánů („Poslouchej, Sylvo, tohle je menuet z *Malé noční hudby* od Mozarta, nádhera, co?“) a mluvil anglicky, francouzsky a španělsky. Měl vysokoškolské vzdělání a zásadní chybu: nenáviděl režim. Jeho děti nesměly chodit do Pionýra a vůbec se jakkoliv angažovat. Na změnu režimu čekal v šatně známé pražské kavárny, kde mohl alespoň částečně zúročit své jazykové znalosti. Kde se na okraji smetánky vzdaloval plebsu.

Obě rodiny si rozuměly čím dál méně. Sylvin otec

po každém strýcově odjezdu bouchal pěstí do stolu a křičel, že mu žádný reakcionář nebude dávat rozumy.

Sylva si myslela, že strýci by noblesa nedovolovala chovat se podobně.

Utíkala za Jaroslavem. Někdy i k nim domů. Jeho táta projedl svět jako montážník a jak říkal, měl přehled. A taky radost z rozhlasových a televizních besed a ze všech změn. Atmosféra u nich byla vstřícná.

Onu Jobovu zvěst se dozvěděla na gynekologickém stole. Ptali se jí, jestli „si to nechá“.

Stejně jako později Jaroslav.

„Samozřejmě,“ říkala.

Nedokázala jít před potratovou komisi, kde se staré báby s potěšením hrabaly v cizích postelích.

„Poslouchej, mám návrh,“ říkal Jaroslav a roztahoval deku na vyhřátou trávu.

Sylva si rozepínala sandály. Byli v lesíku za městem, na jejich oblíbeném místě. S vůní borového jehličí a hrou slunečních paprsků mezi stromy.

„Já jsem to totiž,“ plácl rukou na deku, aby si už sedla, „řekl doma.“

„Dřív, než jsme si spolu promluvili?“

„No víš, on by měl táta řešení.“

„Řešení?“

Napadlo ji, že snad ví o bytě nebo má nějaký plán...

„Zná jednoho doktora a bylo by to bez komise. Zařídil by to.“

„Co by zařídil? Potrat?“

Nechce si ji vzít! A to bylo ze všeho nejhorší.

„No to by záleželo jen na tobě,“ chytil ji za ruku. „Ale jestli nechceš.“

„To si piš, že nechci! Takovej komplot! Dítě si vychovám sama,“ křičela a spěšně si zapínala boty. Jedna přezka jí zůstala v ruce a ona mrskla sandálem do trávy. Vyskočila a bosa, bez rozloučení, vyběhla na cestu.

„Sylvo, neblázni, byl to jen návrh,“ volal za ní a sbíral boty.

„Dej mi pokoj, já tě nepotřebuju,“ opakovala, když ji dojel na motorce a vybízel k nasednutí. „Už tě nechci vidět!“

Domů došla nešťastná a ubrečená. A odhodlaná: nikoho nepotřebuje!

V koupelně si opláchla nohy a oči. Vešla do kuchyně.

Jaroslav seděl spolu s jejími rodiči za stolem a pili kafe. Na okně svítily ve váze čerstvé jiřiny.

„Jaroslav nám všechno řekl a požádal o tvou ruku,“ usmál se otec.

Bože, oni jsou snad rádi, napadlo ji.

Svatbu jim připravili doma, v činžovním bytě o třech místnostech. Vyklidili obývací pokoj a vystrojili tabuli pro dvacet lidí. Na výpomoc v kuchyni pozvali kuchařku z tovární závodní kuchyně.

„Teď už nebudeš, Sylvičko, nikdy sama,“ řekla jí den před svatbou, při přípravě masa.

Sylvě se zvedl žaludek.

Od chvíle, kdy se dozvěděla o svatbě, trvala na své představě oblečení. Vysmívala se dlouhým maloměstským svatebním róbám s volány a věnečky na hlavě. Nechala si ušít bleďmodrý kostým s minisukní a poří-

díla si velký bílý klobouk a bílé rukavičky. Kašlala na přežívající pověry, že modrá znamená modřiny, kašlala na výstřednost klobouku v době prostovlasých hlav a šátků. Jak malá cena za likvidaci velkých snů!

Ve svatební den se objevila nečekaná komplikace. Matka měla z námahy zánět žil. Na zarudlé noze nesnesla ani punčochu. Nemohla vítat ani obsluhovat přijíždějící hosty. Seděla v křesle, svátečně oblečená v tmavých šatech s bílým krajkovým límcem. Jemné vlasy si nechala vyčesat do umného drdolu a nohu podložit židlí. Usmívala se. Přece nezkaží své jediné dceři svatbu!

Před odchodem na obřad se Sylva zmocnila lítost.

„Opravdu s námi nemůžeš jít?“ ptala se a chtělo se jí brečet.

„Já vás odnesu v náručí,“ nabídl se Jaroslav za nuceného smíchu svatebčanů.

„Proboha, jak by to vypadalo!“

Sylva se vdávala bez matky.

Mezi svíčkovou s brusinkami a kávou s dorty se vybalovaly svatební dary. Většinou domluvené cíchy, ručníky a utěrky. Sylva neměla žádnou výbavu, podle matky to byl buržoazní přežitek.

Nejlepším svatebním darem bylo oznámení Jaroslava otce:

„Můj syn nemusí na vojnu! Zařídil jsem mu modrou knížku, když už nemůže v téhle překérní situaci studovat... Musí holt vydělávat, když mu ujely nohy,“ smál se.

Jaroslav se přestěhoval k Sylviným rodičům. Spal se svou ženou v obývacím pokoji na proleženém rozkládacím gauči. Oba doufali, že je to jen na pár dní, možná týdnů. V severních Čechách bylo dost pracovních příležitostí i s bytem, Jaroslav se tam rozjede co nejdřív.

Cesta za budoucím životem byla plánovaná na čtvrtý den po svatbě, na jednadvacátý srpen.

V ten den je nevbudil budík, nastavený na sedm hodin, ale otec o dvě hodiny dřív.

„Vstávejte, něco se děje!“

Jaroslav se rozespale podíval na budík:

„Mám dost času,“ zabručel a znovu se otočil.

Probraly je až přelety letadel a rádio od sousedů puštěné nahlas. Hlasatel oznamoval, že vojska pěti spřátelených zemí překročila včera večer státní hranice republiky bez vědomí prezidenta a všech ústavních orgánů, že klást odpor nemá cenu...

Jaroslav vyskočil a začal se rychle oblékat. Sylvu ta zpráva taky postavila na nohy. Šla do kuchyně pustit rádio. Nevěřila svým uším.

Matka seděla v županu za stolem a ani ji nenapadlo chystat se na ranní směnu. Nevařila meltu, nekrájela chleba. Rozcuchaná a neumytá opakovala:

„To je jako v březnu třicet devět. Taky přijeli brzy ráno.“

„Prosím tě, to byli Němci! Tohle jsou naši, Sověti!“ namítal otec.

„Jak vidíte, už naši nejsou,“ řekl odbojně Jaroslav, když procházel do koupelny.

Zprávy v rozhlase vystřídal krátký komentář a venku se ozvalo dunění. Podívali se z okna.

V ranním šeru projížděly hlavní ulicí tanky.

Jak to bylo možné? Války přece byly černou minulostí... A hlasatel je vyzýval, aby šli do práce, tam že je jejich místo.

První se vzpamatoval otec:

„Tohle je třeba připomenout!“ souhlasil. „Mámo, přijdeme pozdě!“ a napůl oblečený si připínal ponožky na letité gumové podvazky.

Do matky vjela nezvyklá rozhodnost: „Továrna je mi teď ukradená. Já jsem zodpovědná za zásobování týhle rodiny. Sylvo, uvař kafe a mrskni sebou. Jdeme nakupovat.“

A otec, jindy nesnášející odpor, jen pokrčil rameny.

Sylva bez řečí napustila smaltovanou konvici vodou, nasypala do ní lžící melty a postavila ji na plynový sporák. Připravila sklenici studené vody na zalití kypící kávy a šla za Jaroslavem.

Byl na odchodu.

Ne, dneska nikam nepojede a s takovou hloupostí, jako je snídane, se nebude zdržovat.

„Tys to zřejmě nepochopila,“ řekl důrazně, „venku jsou okupanti.“

Než ho stačila požádat, aby na ni počkal, ozvalo se z kuchyně povědomé syčení a byl cítit pach spálené melty. To bude řečí!

Ale matka, přicházející oblečená z ložnice, se na ni jen podívala a řekla: „Jdi se ustrojít, já to umyju.“

Snídali společně, ale otec jedl vestoje. Odcházel s krajícem chleba v ruce – i tak se prý už zpozdil.

Matka vzala ze špajzu tmavou kabelu z voskového plátna a strčila do ní dvě síťovky.

„Jdeme,“ zavelela.

A venku neohlášená smršť. Lidi překvapení a zaskočení. Hypnotizovaní hadem projíždějících tanků, fascinovaní neuvěřitelnou skutečností: vojáci sedící na tancích na ně míří samopaly a jejich šikmé oči sledují každé hnutí.

Ulice se stala rozvodněnou nepřátelskou řekou, do které musely vstoupit.

Obchod byl na druhé straně a stála u něj dlouhá fronta.

Tanky zpomalovaly jízdu, mezery mezi nimi se zvětšily. Přiběhlo k nim několik mladíků a rusky volali: „Pačemu vy zděs? Iditě damoj!“ Přidávali se další odvážlivci a mluvili k mlčenlivým vojákům, přesvědčovali je o zbytečnosti jejich příjezdu. Zdálo se, že vojáci nerozumí. Tvářili se strnule a netečně.

„Co jim říkají?“ ptala se matka.

„Aby šli domů, že tady nemají co dělat,“ odpověděla Sylva.

Matka nerozuměla. Uměla jen němčinu, jazyk okupantů její generace.

Konečně se jim podařilo prokličkovat mezi tanky.

„Seš čtyřicátá a ty čtyřicátá první,“ řekla jim holčička, která se bavila počítáním frontových bojovnic.

Nevadilo, nakoupily všechno, co si matka přála. Další den se už prodávalo jen „do jedné ruky“.

V poledne přiběhl domů Jaroslav a Sylva by brečela. Nové rifle měl špinavé od bílé barvy. Byly z Tuzexu